

Reiselivet i Møre og Romsdal
Verdiskapings- og ringvirkningsanalyse

Forord

Rapporten er en verdiskapings- og ringvirkningsanalyse som Menon gjennomfører på vegne av Visit Northwest, Destinasjon Ålesund & Sunnmøre og Møre og Romsdal fylkeskommune vinteren 2022. Formålet med rapporten er å kartlegge og analysere tilreisendes forbruk, lokalmarkedets betydning og reiselivets produksjon. Vi sammenstiller en rekke kilder og metoder for å gi en best mulig oversikt over reiselivets betydning for lokal verdiskaping og sysselsetting i Møre og Romsdal.

Rapporten består av to hoveddeler:

- **Del 1: Kartlegging av tilreisende (markedsperspektivet)**

- Vi identifiserer tilreisende og måler deres forbruk fordelt på ulike vare- og tjenestetyper

- **Del 2: Kartlegging av næringen (næringsperspektivet)**

- Vi avgrensner reiselivsnæringen og kartlegger utviklingen over tid

Rapporten analyserer forutsetningene for reiselivet, utviklingen over tid, samt barrierer og utviklingsmuligheter i tiden som kommer.

Arbeidet har vært ledet av Anders Myklebust med Live Nerdrum og Henrik Foseid som medarbeidere og Erik W. Jakobsen som kvalitetssikrer. Vi takker Visit Northwest for et spennende oppdrag.

Anders Myklebust, desember 2022

Møre og Romsdal: Et fylke med kontraster mellom fjord, fjell og hav

Møre og Romsdal er et reiselivsfylke som først og fremst er kjent i Norge og utlandet for en spektakulær natur bestående av både kyst, fjorder, daler og tinder.

Sunnmørsalpene er et fjellandskap preget av høye, bratte fjell av dramatisk karakter som står rett opp fra fjorden. I Romsdalen er de viktigste turistattraksjonene fjellrekken på sørsiden av Romsdalsfjorden og Romsdalsalpene med Trolltindan. På Nordmøre finner man blant annet Sunndalsfjellene i Dovre-Sunndalsfjella nasjonalpark og Trollheimen. I det varierte fjellandskapet er det gode muligheter for en rekke aktiviteter som ski, vandring, sykling og kajakk. Fylket har også flere større alpinanlegg. I Møre og Romsdal ligger også noen av Norges vakreste fjorder, som Geirangerfjorden og Hjørundfjorden. Geirangerfjorden er på UNESCOs verdensarvliste.

Naturen kan i tillegg oppleves fra tog, bil, buss og cruise. Det er to Nasjonale Turistveger i regionen, der den ene er Atlanterhavsveien som går mellom Kårvåg på Averøya og Bud i Hustadvika. Den er omtalt som verdens vakreste biltur som kombinerer natur, arkitektur og moderne ingeniørkunst. Trollstigen er den andre Nasjonale Turistvegen, som har elleve hårnålssvinger langs en bratt fjellside og forbinder Valldal Sunnmøre Åndalsnes. Raumabanen har blitt kåret til Europas flotteste togreise og passerer storslått natur og velkjente attraksjoner som Kylling Bru og Trollveggen. På grunn av disse populære turene mottar fylket også mange gjennomreisende, i tillegg til overnattende. Fylket besøkes i tillegg av cruiseskip som kommer til Geiranger, Ålesund, Åndalsnes, Molde og Kristiansund.

Møre og Romsdal har flere større byer som byr på by- og kulturliv. Molde er spesielt kjent for Moldejazz, verdens eldste jazzfestival, som arrangeres i juli hvert år. Kristiansund har landets eldste opera og har med det fått navnet «operabyen». Ålesund er en kjent feriedestinasjon, med sin karakteristiske arkitektur i jugendstil. Byen ligger vakkert til i havgapet, og har mange turmuligheter i nær tilknytning til bysenteret.

Forutsetninger
for reiseliv

Reiselivets
utvikling

Barrierer og
utvikling

Tilreisende stod for 2,8 millioner gjestedøgn i Møre og Romsdal i 2019

Tilreisende stod for til sammen 2,8 millioner gjestedøgn i Møre og Romsdal i 2019. 80 prosent av gjestedøgnene ble tilbragt i sommerhalvåret. 60 prosent av gjestedøgnene var tilknyttet kommersielle overnattingssteder, der hotell utgjorde 60 prosent og camping 40 prosent. Antall kommersielle gjestedøgn hadde en vekst på om lag 5 prosent årlig mellom 2016 og 2019, men falt med 20 prosent i 2020 i forbindelse med koronapandemien. De fleste av kommersielle gjestedøgnene ble i 2019 tilbragt i forbindelse med ferie og fritid (1,2 millioner gjestedøgn), mens en god del av overnattingene var fra yrkesreisende (540 000 gjestedøgn). Yrkessegmentet har vokst med over 30 prosent mellom 2016 og 2019 og er hoveddriveren bak veksten på hotell i denne perioden. Videre kom 10 prosent av totalt antall gjestedøgn fra overnattinger på utleieenheter gjennom plattformer som Airbnb. Dette utgjorde over 330 000 gjestedøgn i 2019. I tillegg ble fylket besøkt av 810 000 cruiseturister.

Vi beregner at tilreisende i 2019 til sammen la igjen nærmere 3,6 milliarder kroner i fylket. 80 prosent av inntektene fra de tilreisende ble generert i de klassiske reiselivsbransjene. Bransjen som i størst grad var mottaker av forbruket var overnattings- og transportbransjen der begge stod for 25 prosent. Tilreisende la også igjen penger i andre næringer, hovedsakelig varehandelen, pålydende 625 millioner kroner. Forbruket la videre grunnlag for 1,4 milliarder kroner i verdiskaping og om lag 3 390 arbeidsplasser i fylket. I tillegg bidro det til 1,7 milliarder kroner i verdiskaping og 1 695 arbeidsplasser i verdikjeden gjennom vare- og tjenestekjøp hos underleverandører.

I 2021 hadde reiselivsbransjen en omsetning på til sammen nesten 5 milliarder kroner, som er en økning på 30 prosent siden 2011. Dette tilsvarer en årlig vekstrate på 3 prosent. Den største reiselivsbransjen i 2021 var servering som utgjorde en tredjedel av all omsetningen. Det er også bransjen som har hatt størst vekst på nesten 90 prosent mellom 2011 og 2019, tett etterfulgt av opplevelsesbransjen med en vekst på nesten 80 prosent.

Forutsetninger
for reiseliv

Reiselivets
utvikling

Barrierer og
utvikling

Endringer i cruisetrafikken i Møre og Romsdal vil kreve omstilling for mange destinasjoner

Møre og Romsdal er hovedsakelig en sommerdestinasjon. I utviklingen fremover vil en sentral utfordring bli å i større grad legge til rette for helårsturisme. Dette er en problemstilling som mange destinasjoner står overfor, og som krever langsiktig og koordinert innsats fra aktørene i reiselivet. Mer helårsturisme vil bidra til en bedre utnyttelse av den eksisterende kapasiteten i reiselivet og dermed til økt verdiskaping. I tillegg legger det til rette for flere helårs arbeidsplasser. Det kan igjen bidra til økt tilflytting og kan føre til økt erfaring og kompetanse i arbeidsstyrken, noe som igjen medfører høyere kvalitet på reiselivsproduktet og økt produktivitet. En viktig dimensjon i denne satsningen for fylket er å opprettholde en god miks av norske og utenlandske gjester. Begge markedene har sine fordeler og en god balanse gir et mer robust reiseliv.

En annen utfordring i fylket er sårbar infrastruktur. Det er særlig behov for bedre rassikring av veier, eksempelvis rundt Trollstigen. I de mest populære periodene når også trafikken i veinettet full kapasitet. I tillegg til å forbedre veinettet, er en mulighet for Møre og Romsdal å videreutvikle andre transportmidler. Ytterligere investeringer i Raumabanen og Dovrebanen vil blant annet være viktig.

En utvikling de nærmeste årene som kommer til å påvirke reiselivet i Møre og Romsdal er endringer i cruisetrafikken som følge av innføringen av Tier-kravene og nullutslippvedtaket i verdensarvfjordene. Det er betydelig usikkerhet knyttet til hvordan cruisetrafikken vil reagere på tiltakene, men det er sannsynlig at flere av cruiseskipene vil seile til andre havner i nærheten av verdensfjordområdet*. Det betyr at mye av cruisetrafikken i Geiranger vil flytte seg til andre havner på Vestlandet. En utfordring for Geiranger vil være å opprettholde og videreutvikle reiselivet mot andre segmenter enn cruise. For andre havner i Møre og Romsdal vil en potensiell økning av cruiseturister innebære et økonomisk potensial, men vil legge større press på infrastrukturen, noe som kan møte motstand i lokalbefolkningen. Da blir det viktig at havnene og destinasjonsselskapene arbeider tett sammen for å lage en helårlig cruisestrategi som kan sikre bærekraftig besøksforvaltning, samt forankre denne utviklingen blant relevante aktører og lokalbefolkningen. Store endringer kommer til å finne sted på kort tid og det er viktig at reiselivet tilpasser seg raskt og foretar nødvendige investeringer for få til en god overgang.

Forutsetninger
for reiseliv

Reiselivets
utvikling

Barrierer og
utvikling

* Samfunnsøkonomisk analyse av nullutslippskrav for turistskip og ferger i verdensarvfjordene. Menon, 2022

Innhold: Vi kartlegger reiselivet fra to perspektiver

Del 1 - Markedsperspektivet: Tilreisende til Møre og Romsdal

Markedsperspektivet handler om å identifisere kundene og deres forbruk fordelt på ulike vare- og tjenestetyper. Vi kartlegger antall tilreisende mennesker fordelt etter sesong, formål med reise, overnattingsmåte og nasjonalitet. Deretter multipliseres gjestedøgn med døgnforbruk på varer og tjenester:

- Reiselivstjenester: Overnatting, servering, opplevelser og transport
- Andre utgifter: Handel, håndverkstjenester, tomtekjøp og materiell

Del 2 - Bedriftsperspektivet: Reiselivsnæringen i Møre og Romsdal

Reiselivsnæringen består av bransjer som primært selger til mennesker på reiser. Næringen består av følgende bransjer: overnatting, servering, opplevelser, transport og formidling.

Avgrensning innebærer at næringen ikke bare er en reiselivsnæring, men at næringen selger til flere markeder:

- Tilreisende mennesker
- Lokalbefolkning
- Lokalt næringsliv

Del 1 og del 2 - Økonomisk analyse av reiselivet i Møre og Romsdal

Markedsperspektivet: Vi kartlegger først tilreisende totale forbruk og deres betydning for verdiskaping og sysselsetting i del 1.

Bedriftsperspektivet: Deretter kartlegger vi status og utvikling i total verdiskaping og sysselsetting i hele reiselivsnæringen i del 2.

Til slutt vurderer vi tilreisendes og reiselivsnæringens betydning for total verdiskaping og sysselsetting i fylket.

Del 1

Markedsperspektivet – de tilreisende til Møre og Romsdal

Tilreisende stod for 2,8 millioner gjestedøgn i Møre og Romsdal i 2019 – 80 prosent tilbringes på sommeren

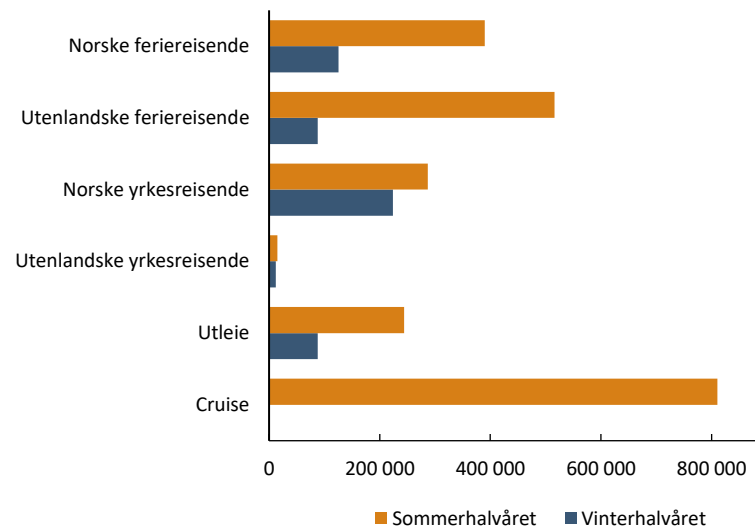
Reiselivet er en viktig næring i Møre og Romsdal og fylket tiltrekker seg mange turister årlig. Vi finner at tilreisende tilbrakte samlet 2,8 millioner gjestedøgn i Møre og Romsdal i 2019. Dette inkluderer ikke besøkende på fritidsboliger eller gjennomreisende uten overnattinger i fylket.

60 prosent av gjestedøgnene var fra kommersielt overnattende, det vil si tilreisende som overnattet på hotell eller camping. De fleste av de kommersielle overnattingene kom fra tilreisende på ferie (1,1 millioner gjestedøgn), mens en god del var yrkesreisende (538 000 gjestedøgn). Over 60 prosent av de kommersielle gjestedøgnene kom fra norske tilreisende.

Videre kom i overkant av 10 prosent av gjestedøgnene fra overnattinger på utleieenheter gjennom plattformer som Airbnb. Dette utgjorde 331 000 gjestedøgn i 2019. I tillegg ble fylket besøkt av 810 000 cruiseturister. Disse overnattet ikke, men gikk i land i Åndalsnes, Molde, Kristiansund, Ålesund eller Geiranger havn og tilbrakte mange timer i området.

80 prosent av gjestedøgnene finner sted om sommeren. Dette gjelder særlig cruiseturismen der alle gjestedøgnene er antatt å være i sommersesongen fra mai til oktober. Motsatt er yrkesreisende det segmentet med jevnest fordeling mellom sommer og vinter.

Antall gjestedøgn per segment og sesong i 2019. Sommersesongen strekker seg fra mai til oktober, mens vintersesongen strekker seg fra november til april. Kilde: Menon, SSB, AirDNA, havnene

Kommersielle gjestedøgn: Positiv utvikling før korona – både vekst innen hotell og camping

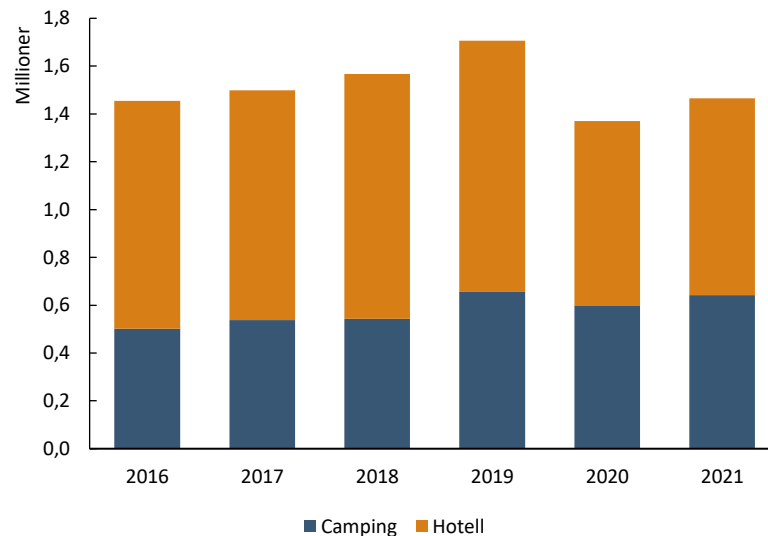
2019 var det siste normalåret for reiselivet før koronapandemien satte en brems for næringen. Som figuren til høyre viser stod kommersielle overnattinger for over 1,7 millioner gjestedøgn i Møre og Romsdal i 2019. Dette som et resultat av en vekst siden 2016 på til sammen 250 000 kommersielle gjestedøgn, tilsvarende en årlig vekst på 5 prosent. Som følge av pandemien falt totalt antall kommersielle gjestedøgn i fylket med 20 prosent fra 2019 til 2020. I 2021 snudde det til en positiv vekst igjen, som var over nivået i 2016.

I 2019 var en overvekt av de kommersielle gjestedøgnene i Møre og Romsdal på hotell (60 prosent), mens de resterende var på camping (40 prosent). Både camping og hotell har bidratt til vekst mellom 2016 og 2019 med en økning på henholdsvis 150 000 og 100 000 gjestedøgn. Fordi camping i utgangspunktet hadde et betydelig lavere antall gjestedøgn er veksten dermed større, på over 30 prosent, mot 10 prosent for hotell.

Koronapandemien rammet særlig de kommersielle overnattingene på hotell med et fall på nesten 30 prosent, mot 10 prosent for camping. Videre har camping hatt en raskere restitusjon i etterkant av pandemien. I 2021 var det over 640 000 gjestedøgn på camping som er nesten like mye som det høyeste nivået i 2019. For hotell er 2021-nivået lavere enn det som er registrert i årene før korona. Samlet var det 225 000 færre kommersielle overnattinger i 2021 enn i 2019.

* Manglende datapunkter for kommersielle gjestedøgn er estimert basert på gjennomsnittlige verdier for tilsvarende perioder.

Utviklingen i antall kommersielle gjestedøgn på hotell og camping mellom 2016 til 2021.* Kilde: SSB, bearbejdet av Menon

Gjestedøgn på hotell: Koronapandemien rammet alle segmentene

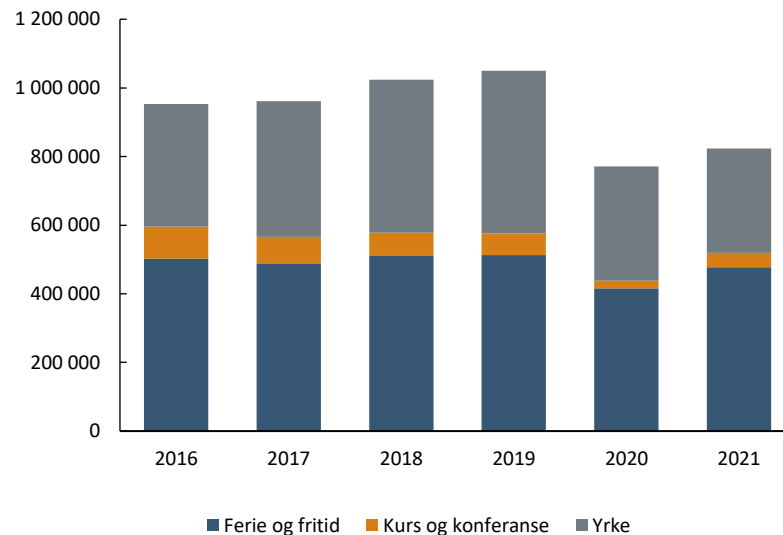
Kommersielle hotellovernattinger kan deles i tre segmenter basert på hvilket formål reisen har; ferie og fritid, kurs og konferanse, og yrkesreisende. Før 2020 stod ferie- og fritidsreisende for halvparten av gjestedøgnene på hotell i fylket. I 2019 tilsvarte det over 515 000 gjestedøgn. Yrkessegmentet stod for 45 prosent, mens kurs- og konferanse utgjorde den resterende andelen på 5 prosent.

Fra 2016 til 2019 har antallet gjestedøgn for ferie- og fritid og holdt seg relativt stabilt. Yrkessegmentet har derimot vokst med over 30 prosent og er hoveddriveren bak veksten på hotell i denne perioden.

Nedgangen fra 2019 til 2020 i totalt antall gjestedøgn skyldes en nedgang i alle segmentene. Yrkessegmentet ble hardest berørt med en reduksjon på 140 000 gjestedøgn blant annet grunnet strenge reiserestriksjoner og økt bruk av hjemmekontor. Det var likevel et betydelig volum av yrkesreisende i 2020 med 330 000 gjestedøgn.

Ferie- og fritidssegmentet ble også relativt hardt berørt med en nedgang på 100 000 gjestedøgn. Reiserestriksjoner førte til en kraftig reduksjon av utenlandske turister, og selv om flere samtidig valgte å feriere i eget land, virker det ikke til at de norske turistene kompenserte for bortfallet av utenlandske besøkende. I 2021 ligger både ferie og fritids- og kurs og konferanse-segmentet på et høyere volum enn i 2020, men det er fortsatt et stykke unna 2019-nivå. Gjestedøgnene fra de yrkesreisende har samtidig fortsatt å falle og var på i overkant av 300 000 gjestedøgn i 2021 – det laveste nivået siden 2016.

Utviklingen i antall gjestedøgn på hotell fordelt på formål fra 2016 til 2021. Kilde: SSB, bearbeidet av Menon

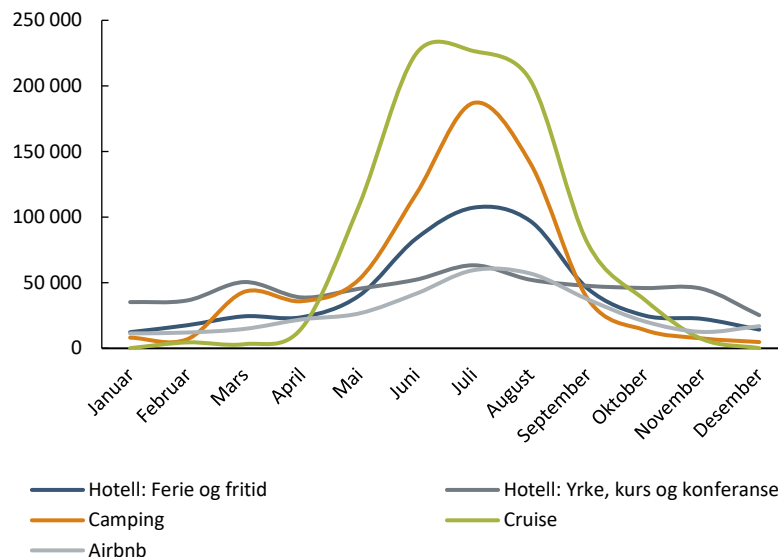
Sesongprofil: Møre og Romsdal er en sommerdestinasjon

For cruise, camping og ferie- og fritidsreisende på hotell fant de aller fleste gjestedøgnene sted i sommerhalvåret i 2019; henholdsvis 95, 85 og 80 prosent foregikk mellom mai og oktober. Videre fant henholdsvis 30 og 25 prosent av gjestedøgnene sted på camping og cruise i juli som er en klar besøkstopp, også for ferie og fritid. Møre og Romsdal karakteriseres dermed som en tydelig sommerdestinasjon. Konsentrasjonen av besøkende på kort tid kan være en utfordring fordi det belaster infrastrukturen på små steder og kan oppleves som invaderende for lokalbefolkningen. Det er dermed viktig å arbeide mot å utvide sesongen for å redusere trykket og å utnytte den eksisterende kapasiteten i enda større grad.

Sesongvridningen skyldes trolig det brede aktivitetstilbudet fylket har å tilby om sommeren, hovedsakelig sentrert rundt spektakulære naturopplevelser. I tillegg er Atlanterhavsparken, Atlanterhavsveien og Trollstigen populære attraksjoner.

Overnattingene relatert til yrkes-, kurs- og konferansevirksomhet og Airbnb er spredt mer jevnt utover året. En jevn sesongprofil er positivt fordi det bidrar til å utnytte kapasiteten i lavsesongen og gi mer forutsigbarhet. Det er også gunstig med tanke på å legge til rette for flere helårsarbeidsplasser.

Antall gjestedøgn per måned i 2019 fordelt på segment. Kilde: SSB, Airdna og Kystdatahuset, bearbeidet av Menon

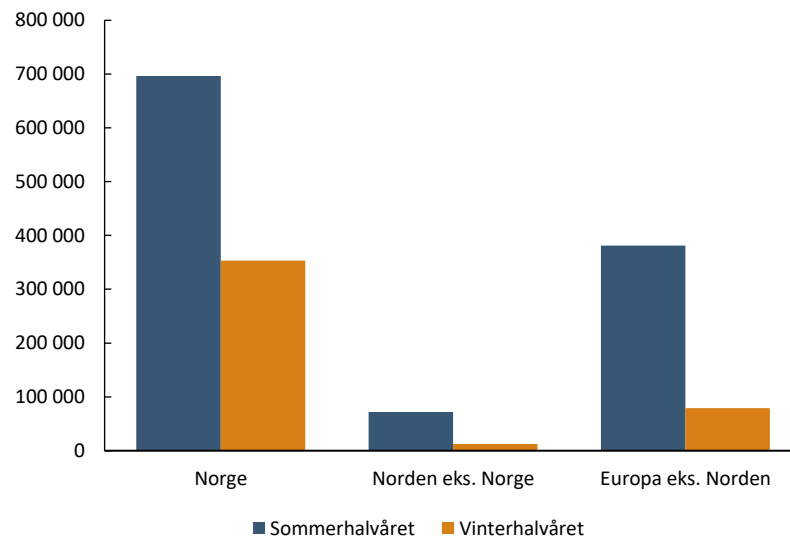

Sesongprofil: Nordmenn er det største markedet og de kommer hovedsakelig i sommerhalvåret

Her ser vi nærmere på de geografiske markedene som er representert blant de kommersielle gjestedøgnene i Møre og Romsdal. Det norske markedet er det største og utgjør 60 prosent av kommersielle gjestedøgn. På andreplass finner vi Europa (eks. Norden) med nesten 30 prosent av gjestedøgnene, mens Norden (eks. Norge) står for 5 prosent. Tyskland er det landet etter Norge som er klart sterkest representert i Møre og Romsdal med over 190 000 gjestedøgn i 2019. Sverige tar en andreplass med 55 000 gjestedøgn, etterfulgt av Nederland med 50 000.

Alle markedene besøker i hovedsak Møre og Romsdal i sommerhalvåret. Blant de norske er andelen på nesten 70 prosent, mens det for de nordiske og europeiske er over 80 prosent. Blant de besøkende i vinterhalvåret utgjør nordmenn majoriteten med over 350 000 kommersielle gjestedøgn, tilsvarende 80 prosent. Denne gruppen er derfor viktig i dag for å til en viss grad utnytte kapasiteten i reiselivet utover sommermånedene. Norske gjester viste seg også viktige i koronapandemien da de utenlandske gjestene var tilnærmet fraværende.

Antall kommersielle gjestedøgn i 2019 per geografiske marked, fordelt på sommer- og vinterhalvåret. Kilde: SSB, bearbeidet av Menon

Airbnb: Over 330 000 gjestedøgn i 2019 før det falt 30 prosent i 2020

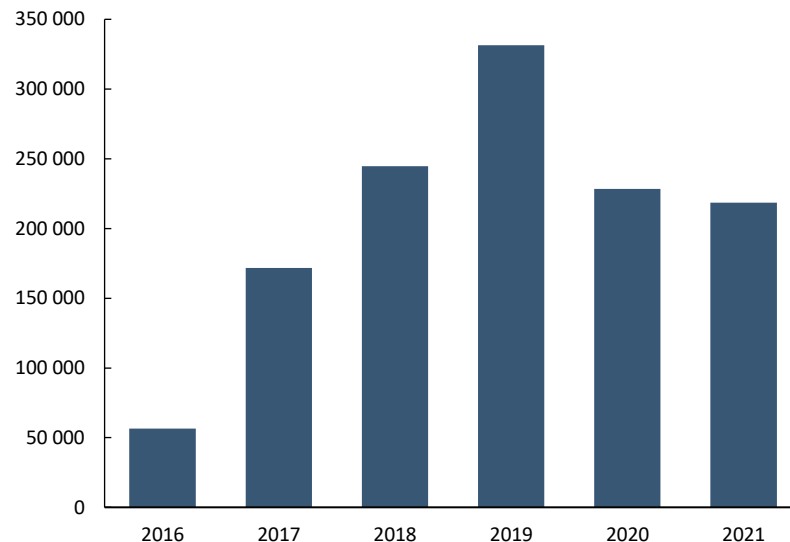
På lik linje med de fleste reiselivsdestinasjoner i Norge har antallet gjestedøgn ved utleie hatt en eksplosiv utvikling i Møre og Romsdal. Antall gjestedøgn har nesten seksdoblet seg, fra 55 000 i 2016 til over 330 000 i 2019.

Ålesund er kommunen med klart flest gjestedøgn ved utleie, og stod for 25 prosent i 2019. Molde har nest flest gjestedøgn og utgjør 10 prosent av totalen. De resterende gjestedøgnene er spredt utover mange kommuner.

I 2020 falt gjestedøgnene med 30 prosent til under 230 000 gjestedøgn. I 2021 har tallet ytterligere sunket til 220 000 gjestedøgn. Fortsettelsen av den negative utviklingen i 2021 er ikke i tråd med det vi har sett for ferie- og fritidssegmentet på hotell. Som tidligere vist økte ferie- og fritid fra 415 000 i 2020 til 475 000 i 2021.

Antall gjestedøgn gjennom utleie i 2021 tilsvarer 10 prosent av totalt antall gjestedøgn i 2019.

Utvikling i antall estimerte gjestedøgn ved utleie fra 2016 til 2021. Kilde: AirDNA

Cruise: Fem havner hadde til sammen 900 000 passasjerer i 2019

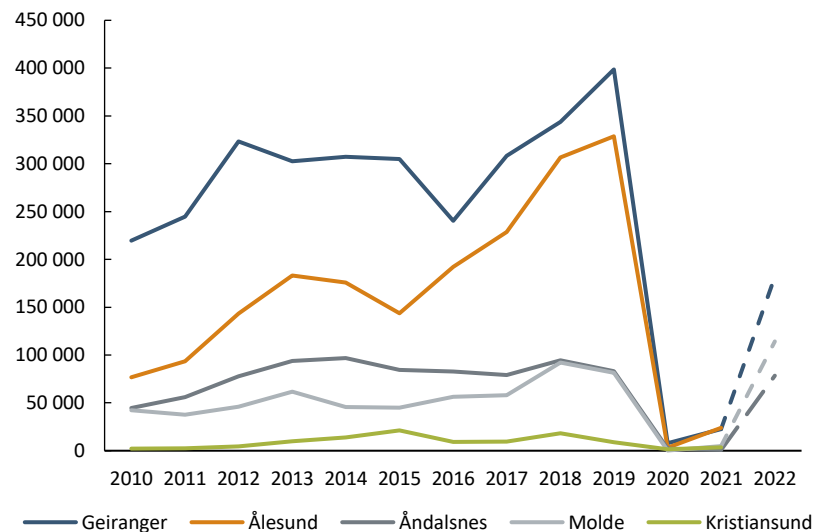
900 000 passasjerer var på cruisebåter som la til kai i Geiranger, Ålesund, Åndalsnes, Molde eller Kristiansund i 2019. Særlig to havner tok imot betydelige volumer av passasjerer i 2019; i Geiranger var det 400 000 passasjerer, mens Ålesund hadde nesten 330 000. For Åndalsnes og Molde var det i overkant av 80 000 passasjerer innom i hver av havnene, mens det i Kristiansund var i underkant av 10 000. Vi har i beregningene av tilreisendes forbruk lagt til grunn at 90 prosent av disse gikk i havn, som tilsvarer 810 000 cruisebesøkende i 2019.

Koronapandemien rammet naturlig nok også cruiseturistene som ble tilnærmet borte både i 2020 og 2021. Prognosene for 2022 tyder derimot på at trafikken skyter fart igjen med et forventet antall passasjerer på 375 000 i Geiranger, Åndalsnes og Molde. For Geiranger er det likevel betydelig lavere enn på det laveste nivået i 2010 da det var 220 000 passasjerer årlig. En viktig årsak til de lavere prognosene er at en rekke tiltak trer i kraft de nærmeste årene i Geiranger som stiller strengere krav til cruiseskipene som ferdes i verdensarvfjordene.

Mellom 2010 og 2019 har alle havnene hatt en positiv vekst. Det er særlig Ålesund og Kristiansund som skiller seg ut med den største veksten der antallet passasjerer har over firedoblet seg. Fordi Ålesund hadde betydelig flere passasjerer i utgangspunktet, innebærer det en større volumøkning på 250 000 passasjerer, mens det for Kristiansund har økt med over 6 000.

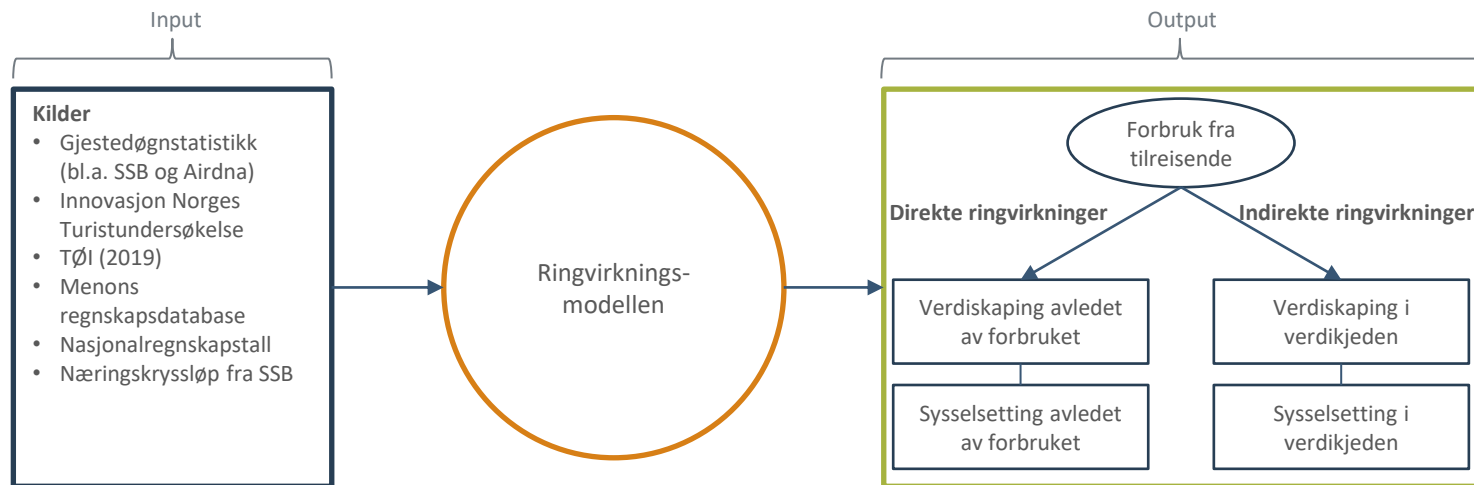
For alle havnene har antall passasjerer per anløp vokst frem til 2019. Dette indikerer at havnene har tatt imot større cruisebåter over tid.

Utviklingen i antall passasjerer ved ulike havner i Møre og Romsdal. 2010-2022. Tall for 2022 er estimerte. Kilde: Havnene og Kystdatahuset

Kort om ringvirkningsmodellen

Menon har utviklet en **økonomisk beregningsmodell for reiseliv** for å kunne estimere ringvirkninger av tilreisendes lokale forbruk. Vi legger de estimerte gjestedøgnene etter overnattingsform og segment til grunn for beregningene av økonomiske effekter. Deretter benyttes informasjon om gjennomsnittlig døgnforbruk fra Innovasjon Norges Turistundersøkelse. Det gir totalt forbruk (omsetning) i ulike vare- og tjenestekategorier, både innen bransjene i reiselivsnæringen og relaterte næringer som handel og bygg og anlegg. Forbruket omregnes deretter til direkte og indirekte ringvirkninger i form av verdiskaping og sysselsetting. **De direkte ringvirkningene** viser til de økonomiske effektene som de tilreisendes forbruk legger direkte grunnlag for, og beregnes ved å multiplisere forbruket med forholdstall basert på tall fra Menons regnskapsdatabase. **De indirekte ringvirkningene** viser til verdien som skapes av at tilreisendes forbruk medfører innkjøp hos underleverandører i hele verdikjeden. Den indirekte verdiskapingen er beregnet ut i fra den lokale reiselivsnæringens vare- og tjenestekjøp i Norge, og tilfaller dermed ikke bare lokalt næringsliv.

Døgnforbruk: Yrkesreisende har det høyeste døgnforbruket, mens cruiseturister og tilreisende til utleieenheter har det laveste

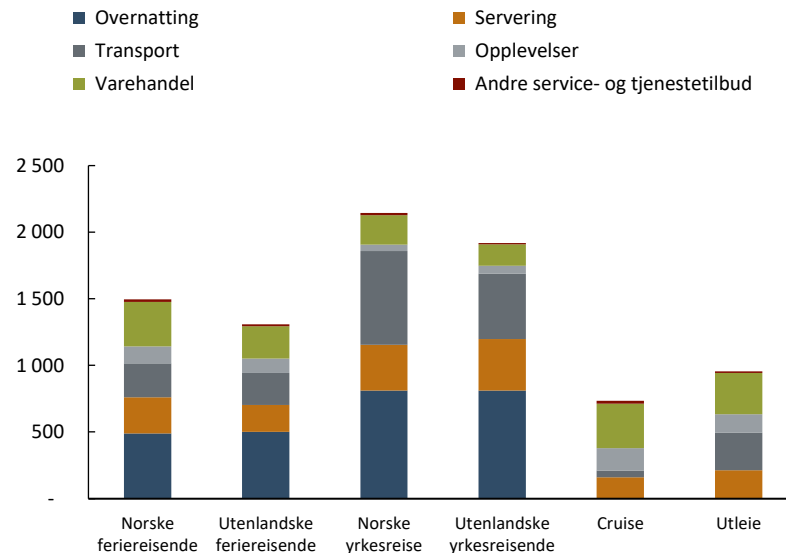
Døgnforbruket som legges til grunn for de ulike segmentene i analysen varierer betydelig, og viser at norske og utenlandske yrkesreisende bruker klart mest. Norske og utenlandske yrkesreisende bruker i snitt henholdsvis 2 144 og 1 919 kroner per døgn i fylket. Blant yrkesreisende er forbruket særlig høyt i overnattings- og transportbransjen.

Norske og utenlandske feriereisende bruker i gjennomsnitt mindre per døgn enn yrkesreisende. Norske feriereisende har et gjennomsnittlig døgnforbruk på 1 497 kroner, noe som er nærmere 15 prosent høyere enn forbruket til utenlandske feriereisende. Norske feriereisende har et høyere gjennomsnittlig døgnforbruk på samtlige forbrukskategorier, med unntak av på overnatting hvor norske og utenlandske feriereisende bruker omtrent det samme.

Cruisepassasjerer og tilreisende på Airbnb har et lavere døgnforbruk, hvor cruiseturistene i 2019 la igjen i snitt 735 kroner per døgn, mens tilsvarende tall for tilreisende som leier overnatting gjennom Airbnb var 955. For cruiseturistene gikk over 45 prosent av deres døgnforbruk til varehandel. For utleieturistene er forbruket mer spredt, og forbruket fordeler seg hovedsakelig på servering, transport og varehandel.

Beregningene er blant annet basert på Innovasjon Norges Turistundersøkelse, hvor et stort antall reisende til ulike destinasjoner svarer på deres forbruk i kroner og øre. Det er knyttet usikkerhet til tallene, og en mulig feilkilde er selvrapportering av forbruk. Vi har justert forbrukstallene noe for å tilpasses lokale forhold, basert på erfaring med tilsvarende analyser av andre destinasjoner. Se vedlegg for en nærmere redegjørelse om cruisepassasjerenes forbruk.

Gjennomsnittlig døgnforbruk fordelt på forbrukskategorier. Kilde: Menon Economics, Innovasjon Norges Turistundersøkelse og TØI (2019)

Forbruk: Tilreisende la igjen over 3,6 milliarder kroner i 2019

Vi beregner at tilreisende til reiselivsdestinasjoner i Møre og Romsdal la igjen drøyt 3,6 milliarder kroner i fylket i 2019, hvorav kommersielt overnattede sto for 75 prosent av omsetningen, tilsvarende i overkant av 2,7 milliarder kroner. Norske og utenlandske feriereisende la igjen mest penger av de kommersielt overnattede og stod for cirka 40 prosent av forbruket. 75 prosent av beregnet omsetning fra feriereisende ble generert i løpet av sommerhalvåret.

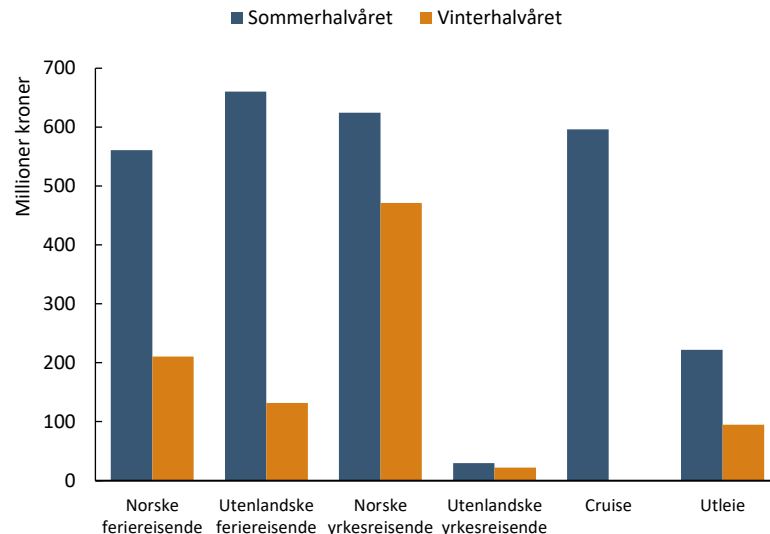
Samtidig ser man at yrkesreisende, som stod for 30 prosent av beregnet omsetning, genererte cirka 60 prosent av omsetningen i løpet av sommerhalvåret. Nærmere 10 prosent av forbruket kom fra Airbnb-gjester og 70 prosent av dette forbruket fant sted i løpet av sommerhalvåret.

Totalt genererte cruiseturistene en omsetning på om lag 595 millioner kroner* i Møre og Romsdal, tilsvarende omtrent 15 prosent av samlet beregnet forbruk. Vi antar at alt forbruket ble generert i løpet av sommerhalvåret.

Det at Møre og Romsdal er en sommerdestinasjon reflekteres også i fordelingen av beregnet omsetning fra de tilreisende. På grunn av de yrkesreisendes relativt høye forbruk, er likevel omsetningen fra tilreisende jevnere fordelt mellom sesongene, sammenlignet med gjestedøgnene. Dette gir noe større økonomisk stabilitet for reiselivet i fylket.

Forbruket til dagsbesøkende og gjennomreisende er ikke fanget opp i analysen på grunn av mangel på gode kilder. Det reelle forbruket er derfor høyere enn det som fremkommer i resultatene.

Beregnet total omsetning fra tilreisendes forbruk i 2019 fordelt på sesong, marked og formål. Sommersesongen defineres som månedene fra og med mai til og med oktober, og vintersesongen som resterende måneder. Kilde: Menon Economics

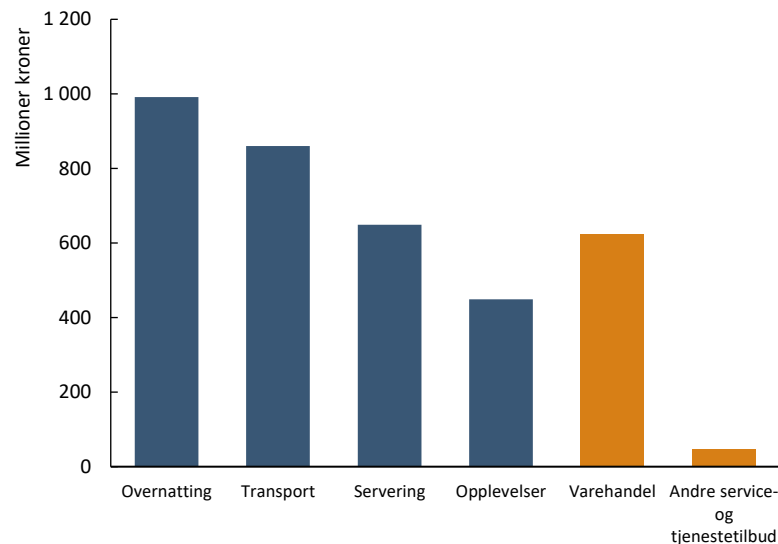
Forbruk: Over halvparten av omsetningen gikk til overnatting og transport

80 prosent av inntektene fra de tilreisende ble generert i de klassiske reiselivsbransjene. Den største delen av omsetningen gikk til overnattings- og transportbransjen som begge stod for omtrent 25 prosent. Beregnet omsetning fra tilreisende i 2019 i disse bransjene var på henholdsvis 990 millioner og 860 millioner kroner. Tilreisende genererte inntekter i serveringsbransjen beregnet til 650 millioner og 450 millioner kroner i opplevelsesbransjen.

Opplevelsesbransjen mottok om lag 10 prosent av beregnet omsetning fra tilreisende. En av årsakene til at andelen ikke er høyere er at de yrkesreisende i mindre grad benytter seg av det lokale opplevelsestilbudet under sine reiser, i tillegg til at disse står for en stor del av det samlede forbruket. Forbruket innen opplevelser er større innen de andre segmentene, men det er fortsatt en av forbrukskategoriene med lavest gjennomsnittlig forbruk.

Tilreisende la også igjen penger i andre næringer. Den klart største var varehandelen med 625 millioner kroner, tilsvarende 15 prosent av total omsetning fra tilreisende. Tilreisende la i 2019 igjen nærmere 50 millioner kroner i andre service- og tjenestetilbud. Dette utgjorde ca. 1 prosent av total omsetning dette året.

Beregnet total omsetning fra de tilreisende per forbrukskategori i 2019, fordelt på reiselivet (blå) og andre næringer (oransje). Kilde: Menon Economics

Ringvirkninger: De tilreisendes forbruk la grunnlag for 1,4 milliarder kroner i verdiskaping

Det beregnede forbruket fra de tilreisende la grunnlag for 1,4 milliarder kroner i verdiskaping, hvorav 1,3 milliarder kroner kom fra reiselivsbransjen, og de resterende 105 millionene kom fra andre deler av næringslivet.

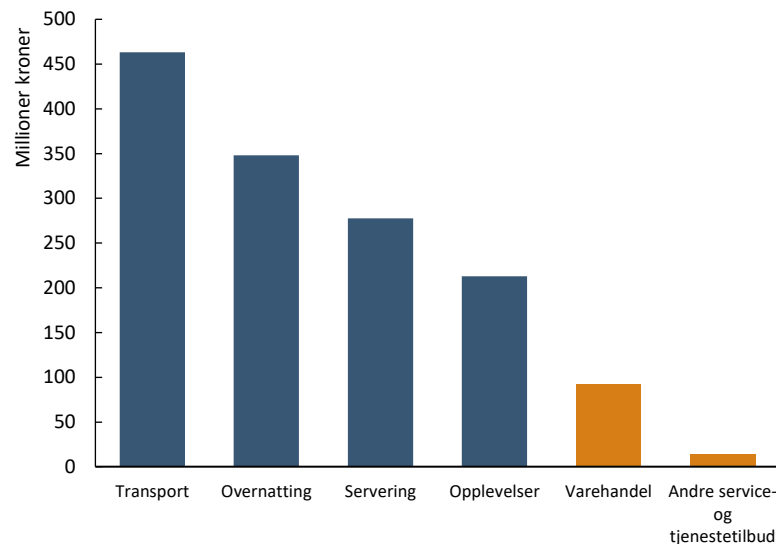
Blant reiselivsbransjene var transport den største enkeltbransjen, etterfulgt av overnatting. Transportbransjen sto for totalt 460 millioner kroner i verdiskaping i 2019, mens overnattingsbransjen sto for nesten 350 millioner kroner.

Forholdet mellom samlet beregnet omsetning og verdiskaping i de ulike bransjene varierer og hvor særlig varehandelen skiller seg ut. Dette skyldes hovedsakelig at varehandelen er mindre arbeidsintensiv, noe som betyr at den i mindre grad bruker arbeidskraft som innsatsfaktor i produksjonen, relativt til de andre reiselivsbransjene. Dermed går en større andel av inntektene til å kjøpe varer og tjenester fra underleverandører. Varehandelen bidro til totalt 5 prosent av verdiskapingen, mot 15 prosent av omsetningen.

Motsatt hadde opplevelsesbransjen en større andel av verdiskapingen (15 prosent) sammenlignet med omsetningen (10 prosent). Opplevelsesbransjen er i mindre grad avhengig av vare- og tjenestekjøp, og kan derfor vise til høyere verdiskaping per omsatte krone.

Verdiskaping defineres som bedriftenes lønnskostnader og driftsresultat før skatter og avgifter, av- og nedskrivninger. Med andre ord er verdiskaping den tilleggsverdien som skapes i forbindelse med produktet eller tjenesten.

Verdiskaping avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2019, fordelt på reiselivet (blå) og andre næringer (oransje). Millioner kroner. Kilde: Menon Economics

Ringvirkninger: Tilreisendes forbruk la grunnlag for 1,7 milliarder kroner i verdiskaping i verdikjeden

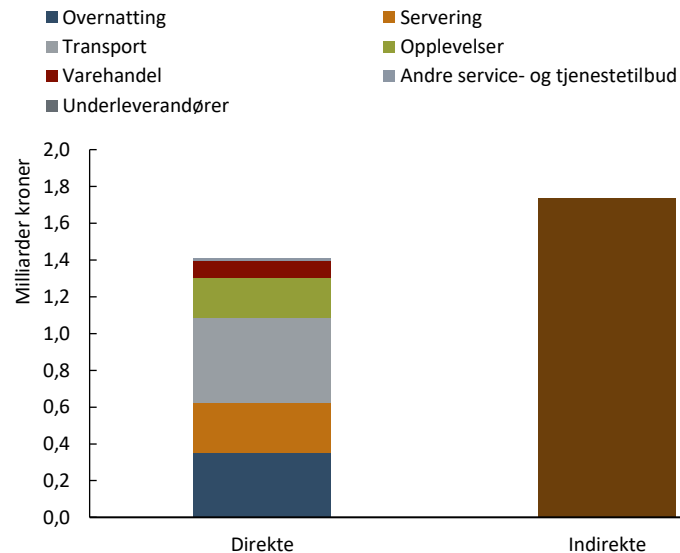
I tillegg til at de tilreisende la grunnlaget for en verdiskaping på 1,4 milliarder kroner i Møre og Romsdal, vil også reiselivsnæringen og handelsnæringen gjøre innkjøp hos sine underleverandører.

Dette har vi beregnet til å legge grunnlag for en indirekte verdiskaping på 1,7 milliarder kroner. Den indirekte verdiskapingen er beregnet ut i fra den lokale reiselivsnæringens vare- og tjenestekjøp i hele Norge, og tilfaller dermed ikke bare lokalt næringsliv.

Indirekte verdiskaping er produksjonen til underleverandører gjennom hele verdikjeden. Direkte og indirekte verdiskaping summerer seg til reiselivets omsetning minus import til Norge for hele verdikjeden samlet.

Eiendom og forretningsmessig tjenesteyting er eksempler på viktige underleverandørnæringer. Eiendomsselskaper har en særlig viktig rolle som leverandør til overnattingsbransjen. Mange hotell, både kjedehotell og selvstendige, har leieutgifter som varierer med omsetning, slik at økte inntekter gir stabile resultater i driftsselskap, mens eiendomsselskapet opplever økte inntekter. Sett på denne måten er status og utvikling for verdiskaping og lønnsomhet undervurdert for overnattingsbransjen sammenlignet med andre bransjer.

Verdiskaping avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2019, samt beregnede ringvirkninger hos innenlandske underleverandører. Kilde: Menon Economics

Ringvirkninger: Beregnet forbruk la grunnlag for om lag 3 390 arbeidsplasser i fylket

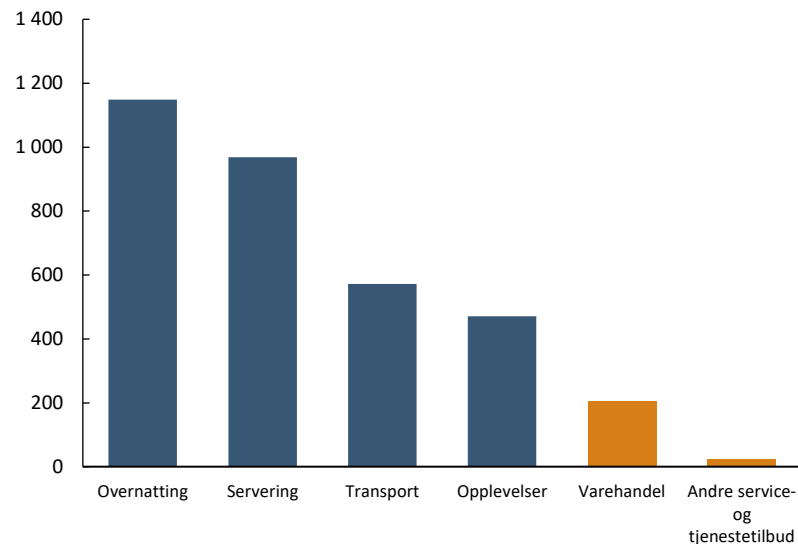
Reiselivet og de relaterte næringene er viktig for å opprettholde sysselsettingen i Møre og Romsdal. I 2019 la beregnet forbruk fra tilreisende grunnlag for 3 390 arbeidsplasser i det reiselivsrettede næringslivet, inkludert varehandel og andre service- og tjenestetilbud.

Over 90 prosent av de sysselsatte tilfalt reiselivsbransjene. Aller høyest var sysselsettingen i overnattingsbransjen med 1 150 sysselsatte, etterfulgt av servering og transport med henholdsvis 970 og 570 sysselsatte. Reiselivsnæringen er som nevnt langt mer arbeidsintensiv enn andre næringer. Når det gjelder andre næringer la forbruket grunnlag for henholdsvis 210 og 25 sysselsatte i varehandelen og andre service- og tjenestetilbud.

Siden mesteparten av reiselivsaktiviteten foregår i sommermånedene, gjøres en betydelig del av arbeidsinnsatsen av deltids- og sesongarbeidere. For mange av aktørene er det vanskelig å oppdrive lokal arbeidskraft og dermed er det vanlig praksis å bringe inn sesongarbeidere fra andre steder, fortrinnsvis fra utlandet. Av den grunn bor ikke alle arbeiderne nødvendigvis i kommunen.

Det er flere ulemper ved at aktørene i stor grad benytter seg av deltids- og sesongarbeidere. For det første blir arbeidsplassene i kommunen mindre attraktive, ettersom de ansatte må finne seg alternative jobber utenom sesong. For det andre innebærer deltids- og sesongarbeid at nye ansatte blir benyttet hver sesong. Det blir dermed vanskelig å bygge opp et godt internt kunnskapsmiljø i bedriftene, samt at kostnadene til opplæring øker. For kundene kan dette slå ut i en opplevelse av at personalet er mindre profesjonelle og kunnskapsrike.

Antall sysselsatte avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2019, fordelt på reiselivet (blå) og andre næringer (oransje). Kilde: Menon Economics

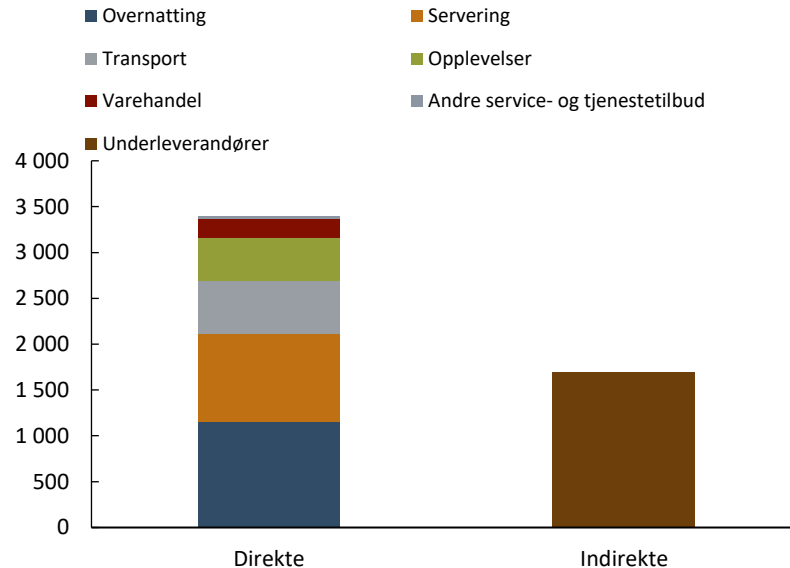

Ringvirkninger: Forbruket la grunnlaget for 1 695 arbeidsplasser i verdikjeden

Vi har beregnet at vare- og tjenestekjøp fra reiselivsnæringen, varehandelen og andre service- og tjenestetilbud la grunnlag for 1 695 arbeidsplasser utover i den nasjonale verdikjeden.

Forbruket la grunnlag for flere arbeidsplasser i bedriftene som selger direkte til tilreisende, enn hos underleverandørene. Igjen skyldes dette at reiselivsbedriftene er mer arbeidsintensive enn underleverandørene. Dette gjør at det skapes flere arbeidsplasser per omsatte krone i overnattings- og serveringsbransjen enn hos eksempelvis eiendomsselskap eller andre vare- og tjenesteleverandører. I tillegg til dette jobber mange av de indirekte sysselsatte i den nasjonale verdikjeden i andre deler av landet.

Antall sysselsatte avledet av de tilreisendes beregnede forbruk i 2019, samt beregnede ringvirkninger hos innenlandske underleverandører. Antall sysselsatte.
Kilde: Menon Economics

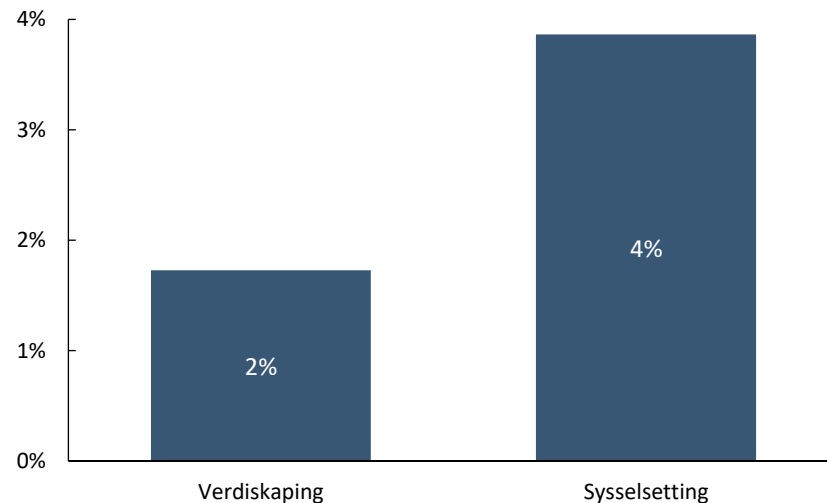
Reiselivets relative størrelse: Tilreisendes forbruk la grunnlag for 4 prosent av de sysselsatte i næringslivet i fylket

Direkte verdiskaping og sysselsetting avledet av reiselivsrelatert forbruk og investeringer utgjorde 2 prosent av verdiskapingen og 4 prosent av sysselsettingen i næringslivet i 2019. Med andre ord er turisme viktig for næringslivet i Møre og Romsdal.

I tillegg kommer forbruk fra fritidsboligbesøkende og investeringer i fritidsboliger som også vanligvis regnes som en del av reiselivet. I tillegg til at 2 prosent av all verdiskaping i fylket kan knyttes til de tilreisendes forbruk, gjør reiselivsnæringen, handelsbransjen og tjenestebansjen innkjøp lokalt. Dette skaper aktivitet og videre inntekter blant annet innenfor eiendomsbransjen, forretningstjenester og varehandel.

Reiselivet er verdifullt for lokalsamfunnene i Møre og Romsdal. Et godt og bredt tilbud av aktiviteter og serveringssteder benyttes også av lokalbefolkningen og bidrar dermed til bolyst. Et sterkt reiseliv kan bidra til å forsterke den lokale identiteten og på den måten tilhørigheten til fylket. En reiselivsnæring i utvikling vil også være viktig for å tilby arbeidsplasser til tilflyttende eller forhindre at lokal arbeidskraft søker arbeid andre steder. Her er nøkkelen å skape helårs arbeidsplasser som legger til rette for at arbeidstakerne kan etablere seg og bygge opp sin kompetanse.

Beregnet direkte verdiskaping og sysselsetting fra tilreisende som andel av total verdiskaping og sysselsetting i næringslivet i Møre og Romsdal. Kilde: Menon

An aerial photograph of a Norwegian fjord, likely the Hardangerfjord. The water is a deep blue-green color. Two large ferries are visible in the water. The surrounding mountains are steep and covered in green vegetation, with some rocky outcrops. The sky is blue with some light clouds.

Del 2

Næringsperspektivet – reiselivsnæringen i Møre og Romsdal

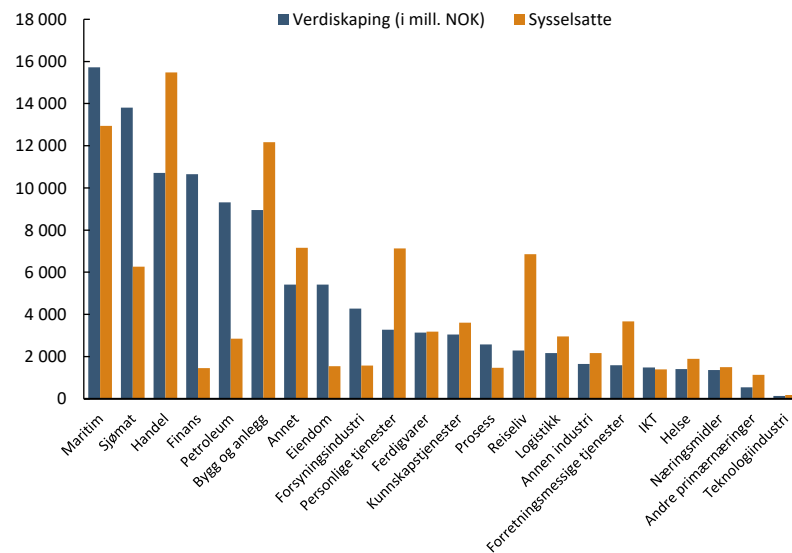
Reiselivsnæringen er den 14. største næringen i Møre og Romsdal målt i verdiskaping, men 6. største målt i sysselsetting

Næringslivet i Møre og Romsdal er bredt sammensatt av en rekke næringer, og det er stor variasjon i deres størrelse. I Møre og Romsdal er maritim næring den største, tett fulgt av sjømat- og handelsnæringen. I 2021 hadde maritim næring en total verdiskaping på 15,7 milliarder kroner, mens sjømat- og handelsnæringen hadde henholdsvis 13,8 og 10,7 milliarder kroner i verdiskaping. I 2021 sto de tre største næringene for over 35 prosent av total verdiskaping og 35 prosent av total sysselsetting.

Av inndelingen vist til høyre ser man at reiselivsnæringen er den 14. største næringen målt i verdiskaping. I 2021 hadde reiselivsnæringen en total verdiskaping på 2,3 milliarder kroner, og sysselsatte om lag 6 850 personer. I 2021 utgjorde reiselivsnæringen 2 prosent av total verdiskaping, og 7 prosent av total sysselsetting. Målt i antall sysselsatte er reiselivsnæringen den 6. største næringen i fylket, og er med på å vise at reiselivet er en arbeidsintensiv næring. Reiselivsnæringen har om lag 330 000 kroner i verdiskaping per sysselsatt, også kalt produktivitet.

Reiselivsnæringen leverer ikke kun produkter og tjenester til tilreisende, men også til lokalbefolkningen og gjennomreisende. De tilreisendes forbruk som er estimert i forrige kapittel utgjør dermed bare en andel av den totale verdiskapingen i reiselivsnæringen. Samtidig har tilreisende forbruk i andre næringer i tillegg til reiselivsnæringen, som varehandelen.

Verdiskaping og sysselsatte i Møre og Romsdal i 2021, fordelt på næringer. Verdiskaping i millioner kroner og sysselsatte i antall. Kilde: Menons regnskapsdatabase

Reiselivsnæringens fem bransjer

I denne delen av rapporten kartlegger vi status i reiselivsnæringen Møre og Romsdal. Kartleggingen baserer seg på Menons regnskapsdatabase, bestående av alle regnskapspliktige bedrifters regnskap. Formålet med regnskapsanalysen er å gi et innblikk i den lokale reiselivsnæringens struktur, og vise status og utvikling i reiselivsbransjenes nøkkeltall.

Det er fem bransjer som utgjør det vi vanligvis definerer som reiselivsnæringen; overnatting, servering, opplevelser, transport og formidling. Reiselivsnæringen kan også deles inn i innholds- og tilgjengelighetsbransjer. Innholdsbransjene handler om å skape et godt reiselivsprodukt lokalt, mens tilgjengelighetsbransjene legger til rette for å frakte turistene dit de skal, og organisere tilbud.

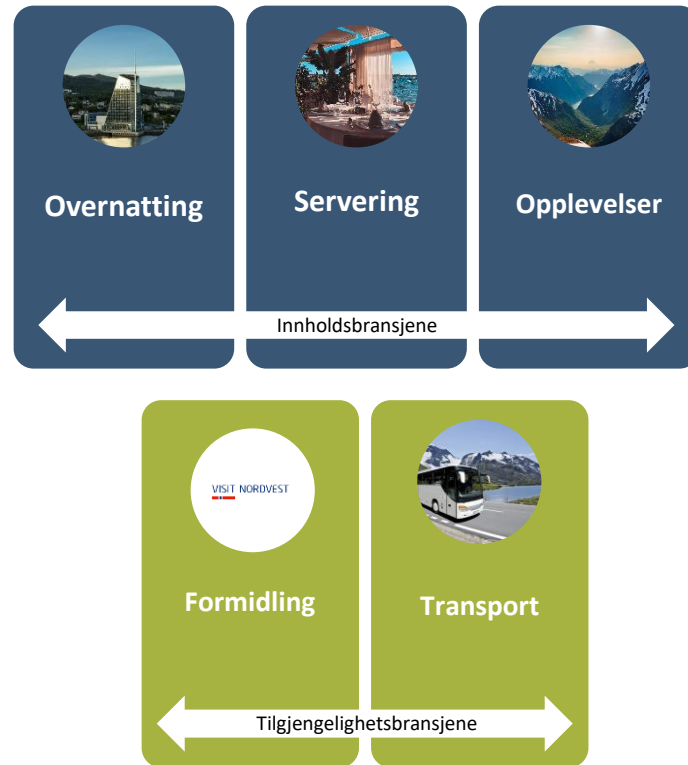
Overnatting - består av hoteller, pensjonater, moteller, hytter, campingplasser, vandrerhjem, ferieleiligheter, turisthytter og annen overnatting.

Servering - omfatter typisk restauranter, kafeer, gatekjøkken og drift av barer og puber.

Opplevelser - inneholder de fleste aktiviteter som man kan tenke seg en turist kan benytte når denne er på reise. Dette er opplevelsesaktiviteter, fornøynelses- og temparker, alle typer museer og historiske bygninger og severdigheter, botaniske og zoologiske hager, taubaner og skiheiser.

Formidling - består av aktører som reisebyråer, turistkontorer, reisearrangørvirksomhet, guider og reiseledere.

Transport – omfatter bedrifter som frakter passasjerer med jernbane, kysttrafikk med passasjerer, innenlandske kystruter med passasjerer og turbiltransport.

Omsetning: Reiselivsbransjen genererte nesten 5 milliarder kroner i omsetning i 2021

Serveringsbransjen er i 2021 den største reiselivsbransjen, og utgjør en tredjedel av samlet omsetningen i næringen. Deretter følger overnatting, transport og opplevelser som utgjør henholdsvis 25, 20 og 15 prosent. Den minste bransjen er formidling som står for kun 3 prosent av samlet omsetning.

Innen **servering** er det forholdsmessig mange aktører sammenlignet med de andre bransjene. De største bedriftene er Villa Vest Familierestauranter, Nordrift AS (som driver Egon), og Zero Five AS (som driver McDonald's). Hver av bedriftene hadde en omsetning på nesten 30 millioner kroner i 2021. Blant de ti største serveringsaktørene holder seks til i Ålesund, tre i Molde og den siste i Kristiansund.

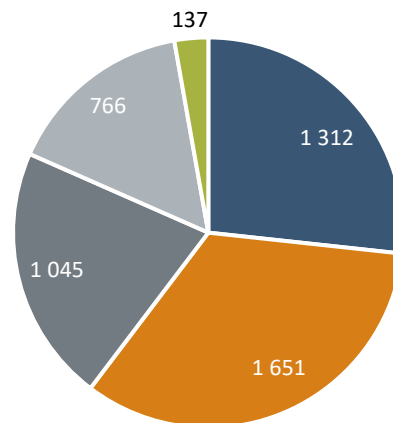
I **overnattingsbransjen** er den klart største aktøren Hotelldrift Ålesund AS som alene hadde en omsetning på 98 millioner kroner i 2021. Hotel Union i Geiranger er også en stor aktør, med nærmere 73 millioner kroner i omsetning i 2021.

Transport er dominert av de store busselskapene; Vy hadde en omsetning på 435 millioner kroner, Tide Buss på 104 millioner kroner og Veøy buss på 51 millioner kroner. Disse tre aktørene stod samlet for om lag 56 prosent av omsetningen i bransjen. Andre aktører er hovedsakelig innen bilutleie og drosjetransport.

De to største aktørene innen **opplevelser** er Regionteateret i Møre og Romsdal og Stiftelsen Atlanterhavsparken, som hadde en omsetning på henholdsvis 60 og 40 millioner.

Formidling består av få og små aktører. De to største er Plussreiser AS og Berg-Hansen Nordvest med en omsetning på henholdsvis 18 og 13 millioner kroner.

Omsetning per reiselivsbransje i 2021. I millioner kroner. Kilde: Menons regnskapsdatabase

■ Overnatting ■ Servering ■ Transport ■ Opplevelser ■ Formidling

Omsetning: Sterkest vekst innen serverings- og opplevelsesbransjen

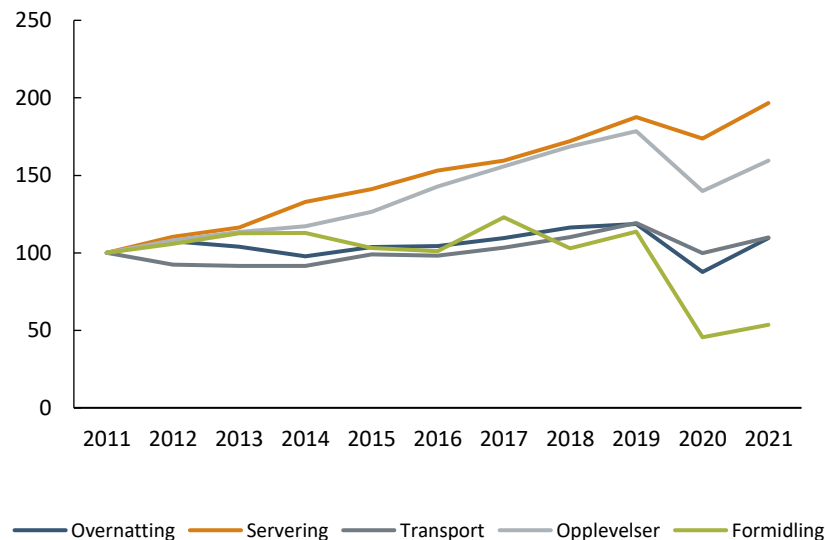
Omsetningen i reiselivsnæringen i Møre og Romsdal økte med 30 prosent i perioden 2011 til 2021, fra 3,7 til 4,9 milliarder kroner. Det tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på 3 prosent. Omsetningsveksten i Møre og Romsdal var særlig sterk i de tre siste årene før pandemien, hvor næringen vokste med 6 prosent årlig. I 2020 falt omsetningen i reiselivsnæringen med 20 prosent, tilsvarende 1,0 milliard kroner, ned til et nivå tilsvarende omsetningen i 2015. I 2021 økte derimot omsetningen igjen til samme størrelsesorden som i 2018.

Ser vi nærmere på enkeltbransjene er det **serveringsbransjen** og **opplevelsesbransjen** som har hatt sterkest vekst. Mellom 2011 og 2019 vokste disse med henholdsvis nesten 90 og 80 prosent. Veksten i serveringsbransjen er drevet av etableringen av de største aktørene. I samme periode vokste **overnattingsbransjen** og **transportbransjen** med 20 prosent. Formidlingsbransjen har hatt den laveste veksten i perioden på 15 prosent.

Omsetningen i samtlige bransjer gikk ned i 2020, men **serveringsbransjen** ble relativt sett minst berørt med en nedgang på i overkant av 5 prosent. Motsatt ble **formidling** mest berørt med en reduksjon på 60 prosent. I 2021 har derimot alle bransjene hatt en god vekst, og særlig **overnatting** med en økning på 25 prosent.

Omsetningstallene reflekterer i stor grad den positive utviklingen i gjestedøgn mellom 2016 og 2019, som vi så tidligere i rapporten.

Indeksert utvikling i omsetning per reiselivsbransjene*. 2011=100.
Kilde: Menons regnskapsdatabase

* Indeksert utvikling ekskluderer transportforetaket Fjord1, som i 2012 hadde en omsetning på nærmere 65 millioner og i 2011 1 milliard.

Verdiskaping: Veksten er drevet av serveringsbransjen og opplevelsesbransjen

Verdiskapingen i Møre og Romsdal har totalt sett økt med 30 prosent i perioden 2011 til 2021, fra 1,8 milliarder kroner til 2,3 milliarder kroner. Dette tilsvarer en årlig vekst på om lag 3 prosent. Mellom 2019 og 2020 falt den samlede verdiskapingen i fylket med 340 millioner kroner. I 2021 er imidlertid det samlede aktivitetsnivået tilbake på nivået før koronakrisen.

Overnattingsbransjen er den eneste bransjen som i perioden 2019 til 2021 har hatt negativ omsetningsvekst og positiv verdiskapingsvekst. Det betyr at veksten i kostnader knyttet til lønn og underleverandører har vokst raskere enn inntektene. **Serveringsbransjen** har også hatt høyere vekst i verdiskaping enn omsetning i perioden 2011 til 2021 (115 mot 95 prosent).

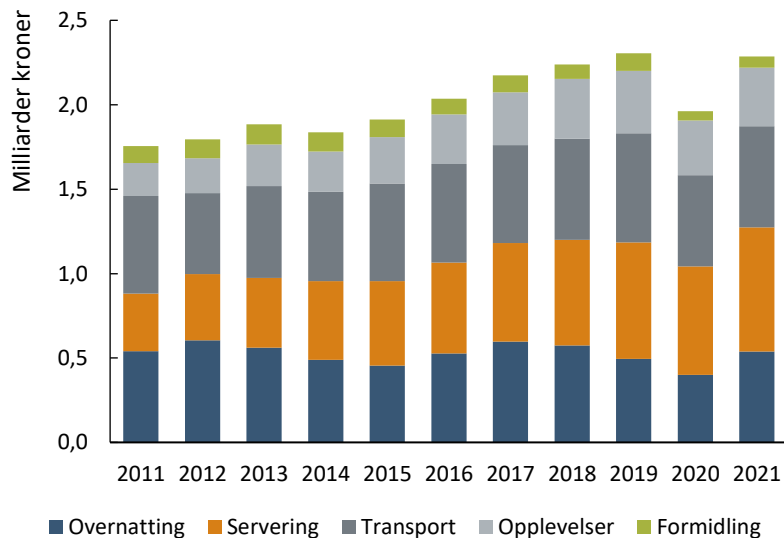
Overnattingsbransjen har i perioden 2011 til 2021 utgjort en stadig lavere andel av samlet verdiskaping, som impliserer lavere vekst enn de andre bransjene. Særlig er det **serveringsbransjen** og **opplevelsesbransjen** som har hatt positiv utvikling når det gjelder andel av samlet verdiskaping årlig.

Transportbransjen har i perioden 2011 til 2021 vokst med 3 prosent. Transportbransjen har siden 2011 utgjort en stadig mindre andel av samlet verdiskaping, fra 35 prosent i 2011 til 25 prosent i 2021.

Verdiskapingen i **formidlingsbransjen** har i perioden 2011 til 2021 falt med 35 prosent. I 2021 utgjorde formidlingsbransjen 3 prosent av samlet verdiskaping i Møre og Romsdal.

Verdiskapingen i en bedrift er definert som summen av lønnskostnader og bedriftens driftsresultat, korrigert for kapitalslit og nedskrivninger. Dette er også kjent som bruttoprodukt/BNP og er en av de mest sentrale samfunnsøkonomiske størrelsene, fordi det er den som legger grunnlag for velferd gjennom forbruk og skatter.

Utvikling i verdiskaping per reiselivsbransje. 2011-2021. Kilde: Menons regnskapsdatabase

Syssetting: Rekordhøy syssetting i reiselivet i 2021

Som med verdiskapingen i reiselivet, har det vært en samlet vekst i antall sysselsatte i næringen mellom 2015* og 2021. Veksten i antall sysselsatte var på 10 prosent i denne perioden. Dette tilsvarer en økning på 650 sysselsatte.

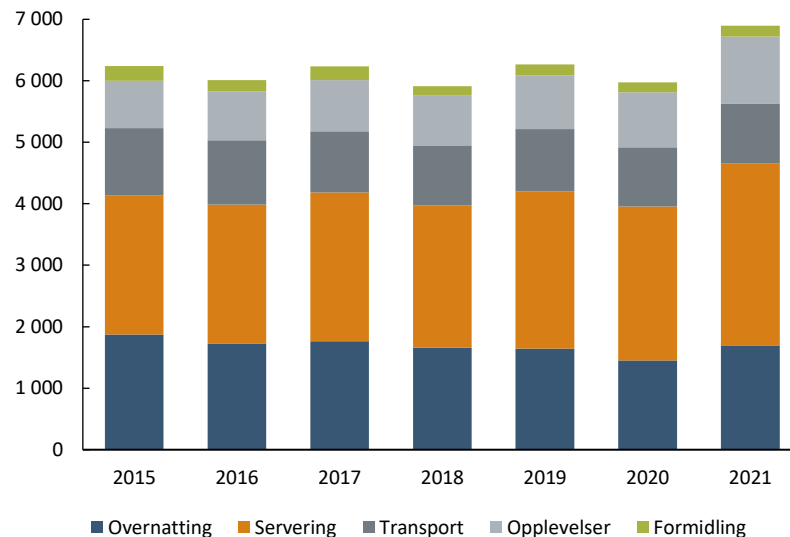
Fra 2015 til 2019 var utviklingen nærmest flat. Samtidig ser vi av figuren til høyre at pandemien ikke hadde en betydelig negativ effekt på syssettingen. I 2021 gjorde syssettingen et hopp, og vokste med om lag 15 prosent fra 2020, opp til drøyt 6 850 sysselsatte. Dette er det høyeste registrerte antallet i perioden og tilsvarer en økning på 10 prosent fra 2019.

Fra 2015 til 2021 er det særlig **formidlingsbransjen** som har hatt en negativ utvikling i syssetting, med et fall på 25 prosent. Til tross for et relativt stort fall, tilsvarer dette kun 60 sysselsatte. Dette skyldes at **formidlingsbransjen** på generell basis er mye mindre enn de andre reiselivsbransjene, og mindre endringer kan dermed gjøre store utslag.

Fra 2015 til 2021 vokste **serveringsbransjen** med 700 ansatte, og kompenserer dermed for mer enn bortfallet i formidlingsbransjen. **Opplevelsesbransjen** er på sin side den eneste som har hatt vekst både i 2020 og 2021. **Overnattings- og serveringsbransjen** har den høyeste registrerte syssettingen i 2021 på henholdsvis 2 955 og 1 695. Samlet utgjør disse to bransjene 70 prosent av all syssetting i reiselivsnæringen i 2021.

** Fra 2014 til 2015 ble det gjort en endring i kravene og terskelen for hvem som skal rapporteres inn som ansatte i en bedrift. Konsekvensen er at flere deltidsansatte ble inkludert i statistikken fra 2015. En tidsserie lengre tilbake i tid vil da inkludere et «hopp» i antall sysselsatte i 2015 og dette «hoppet» er større i næringer med mer utstrakt bruk av deltidsansatte, noe som kjenner tegner flere av bransjene i reiselivsnæringen.*

Utvikling i syssetting per reiselivsbransje. 2015-2021. Kilde: Menons regnskapsdatabase

Driftsmargin: Driftsmarginen økte for alle bransjer i 2021 med unntak av opplevelser

Samlet hadde reiselivsnæringen en positiv driftsmargin i 2021 på 6 prosent, som er et av de høyeste årene i perioden. I løpet av de siste ti årene har driftsmarginen derimot variert noe, og var på det laveste i 2015 med 1 prosent. I 2021 hadde alle reiselivsbransjene positiv driftsmargin. Serverings- og formidlingsbransjen hadde høyest driftsmargin i 2021 på henholdsvis 9 og 7 prosent.

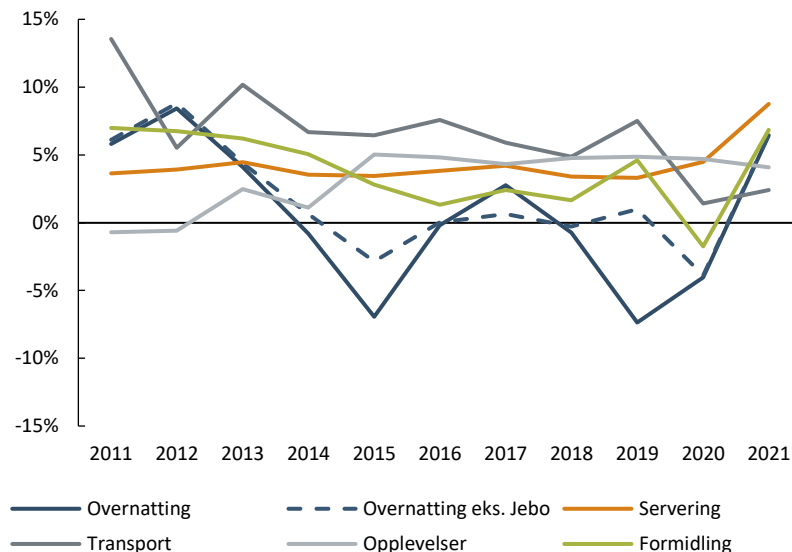
Det er samtidig en del forskjeller mellom bransjene på hvor volatil driftsmarginen har vært. Noe svingninger i driftsmargin er vanlig ettersom bedrifter med jevne mellomrom gjør større investeringer og innkjøp av varer og tjenester, som fører til lavere driftsoverskudd.

Overnattingsbransjen har vært mest volatil de siste ti årene med en driftsmargin så høy som 8 prosent i 2012 og med en bunn på -7 prosent i 2015 og 2019. De store svingningene i driftsmarginen skyldes primært regnskapet til Jebo AS, som i 2019 hadde et betydelig verdiskapingsfall. Tar vi ut Jebo er driftsmarginen i **overnattingsbransjen** rundt 0 prosent i perioden 2014-2019 før den faller til -5 i 2020 og går opp igjen til 5 prosent i 2021. Jebo var et selskap som driftet hoteller, blant annet gjennom å være morselskap til flere Thon Hoteller. **Transport** har også varierende driftsmargin som var helt oppe i 15 prosent i 2011, og som på tross av reduksjon har holdt seg positiv i hele perioden.

For de tre resterende bransjene, **opplevelser**, **servering** og **formidling**, har driftsmarginen ligget relativt stabilt, med en gjennomsnittlig driftsmargin på omtrent 4 prosent.

Driftsmargin er forholdet mellom driftsresultatet og omsetningen til en bedrift. Den gir en indikasjon på en bedrifts lønnsomhet. Driftsmarginen kan ses på som hvor mange kroner en bedrift sitter igjen med for hver 100-lapp som omsettes, og forteller hvor mye bedriften sitter igjen med til å dekke kapitalkostnader (før renter og skatt).

Utvikling i driftsmargin per reiselivsbransje mellom 2011 og 2021. Kilde: Menons regnskapsdatabase

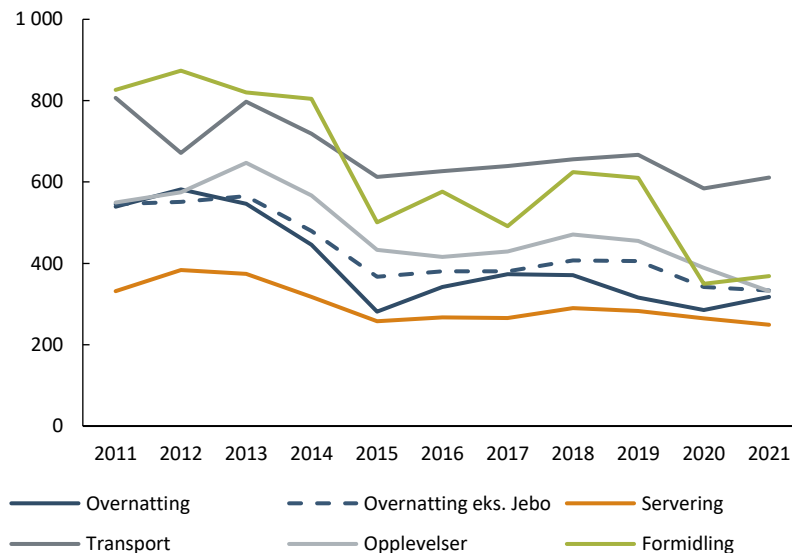
Produktivitet: Fallende produktivitet over tid i alle bransjer

Produktiviteten* i reiselivsnæringen i Møre og Romsdal har vært fallende over tid for alle bransjene. For næringen som helhet har den falt fra om lag 545 000 kroner per sysselsatt i 2011 til 330 000 kroner per sysselsatt i 2021, tilsvarende en nedgang på nesten 40 prosent. Dette gjør reiselivsnæringen til den minst produktive næringen i Møre og Romsdal, og skyldes blant annet en høy andel av sesong- og deltidsarbeidere, særlig i innholdsbransjene.

Det er samtidig store forskjeller mellom de ulike reiselivsbransjene. **Transportbransjen** har jevnt over hatt høyest produktivitet siden 2015. Det er også den bransjen som har hatt minst nedgang i produktivitet, med et fall på 25 prosent over perioden. I 2021 bidro transportbransjen med en verdiskaping per ansatt på 610 000 kroner. **Formidlingsbransjen** kommer på andreplass med en verdiskaping per ansatt på 370 000 kroner i 2021. Deretter følger **opplevelsesbransjen** og **overnattingsbransjen** (ekskl. Jebo), begge med en produktivitet på 330 000. Produktiviteten har falt med 40 prosent i begge disse bransjene. Lavest verdiskaping per ansatt finner vi i **serveringsbransjen** med en verdiskaping på 250 000 kroner. Det er en nedgang på 25 prosent siden 2011.

* Produktivitet, er et sentralt økonomisk mål, og viser forholdet mellom verdiskaping og sysselsetting. Produktivitet er et viktig mål i et land som Norge med lav arbeidsledighet, hvor økt produktivitet og flytting fra mindre til mer produktive næringer er eneste måten å øke verdiskapingen på.

Produktivitet målt ved verdiskaping per ansatt for reiselivsbransjene. 2011-2021. I 1 000 kroner, KPI-justert til 2021-kroner. Kilde: Menons regnskapsdatabase

Vedlegg

Foto: Romsdalseggen - Rampestreken - Matti Bernitz/[visitnorthwest.no](https://www.visitnorthwest.no)

Estimering av kommersielle gjestedøgn for Møre og Romsdal

Analyser av kommersielle gjestedøgn i fylket benytter data innhentet av SSB, og viser tall over antall overnattinger fordelt på kommune, formål, måned og år.

I tilfeller hvor SSB ikke oppgir data av konfidensialitetshensyn, estimerer vi datapunktene basert på tilsvarende data for fylket, perioden eller formålet.

Estimatene benytter følgende metoder:

- Gjennomsnitt for perioder før og etter.
- Gjennomsnittlig vekst i perioden fram mot manglende datapunkt.

Dette er med på å sikre at manglende data ikke gir en skjevhet i det overordnede bildet.

Antakelser om forbruk knyttet til cruiseturister

Det finnes en rekke undersøkelser av cruiseforbruk i Norge. Det er en del metodologiske forskjeller mellom studiene som bidrar til at er en del variasjon i gjennomsnittlig forbrukstall for cruisepassasjerer. Passasjerenes forbruk vil naturligvis også kunne variere mellom cruisehavner på grunn av ulikt tilbud på land. Videre vil det kunne være forskjeller i hvilke type cruiseskip og –passasjerer som besøker de ulike havnene. Det vil derfor være en viss usikkerhet forbundet med bruken av et gjennomsnittlig døgnforbruk til en cruiseturist i Møre og Romsdal.

For å beregne ringvirkningene fra cruiseturistene i Møre og Romsdal vurderer vi at den mest relevante undersøkelsen er en metastudie som TØI gjennomførte i 2019¹. Den finner at forbruket på land på Vestlandet ligger på mellom 600 og 700 kroner. Dette tallet inkluderer omsetning knyttet til ekskursjoner som kjøpes av rederiene, men kun andelen som man antar tilfaller lokalt næringsliv (50 prosent). Størrelsesordenen på dette estimatet støttes også av en rapport fra 2019 som er laget av Høgskolen i Volda². Undersøkelsen finner et gjennomsnittlig forbruk for cruiseturister på 710 kroner med forhåndskjøp fra cruisebåt eller -rederi. Forfatterne vurderer selv at dette forbrukstallet kan være noe overestimert. Et annet funn fra denne studien er at Geiranger tilsynelatende har et noe lavere forbruk enn i landet som helhet. Innovasjon Norge har også gjennomført en omfattende undersøkelse fra 2019. Der rapporteres det egne forbrukstall for Ålesund, Geiranger og Molde. Et vektet gjennomsnitt på passasjertall gir et forbrukstall på 304 kroner³. Dette er lavere enn de fleste andre studien, og har derfor valgt å legge til grunn forholdstallet fra metastudien. Dersom vi tar utgangspunkt i 650 2019-kroner fra metastudien tilsvarer det 728 2022-kroner som et tallet som blir brukt i beregningene.

Fra havnene (Molde, Åndalsnes, Kristiansund) har vi fått oppgitt antall passasjerer om bord i cruiseskipene. I beregningen av ringvirkninger må vi derfor ta hensyn til hvor stor andel av disse som går i land og konsumerer i området. Det gjennomsnittlige forbrukstallet gjelder nemlig kun passasjerene som har gått i land. Ifølge en konsekvensanalyse av nullutslippsvedtak i Geiranger som er laget av PwC⁴, går 80 prosent av passasjerene i land. Samtidig har Innovasjon Norge⁵ tidligere estimert at ca. 96 prosent går i havn i gjennomsnitt (for hele landet). Vi har lagt til grunn en mellomting mellom de to estimatene, altså 90 prosent.

Antakelsene har blitt kvalitetssikret og godkjent av oppdragsgiver, samt havnene.

¹ Cruiseturisters forbruk i Norge – en sammenlikning av resultater og metoder i ti undersøkelser. TØI, 2019.

² Forbruk blant besøkende til Geirangerområdet. Høgskolen i Volda, 2019.

³ CRUISETURISMEN I NORGE 2019. Epinion, på oppdrag fra Innovasjon Norge, 2019.

⁴ Konsekvensanalyse nullutslippsvedtak. PwC, 2020.

⁵ CRUISE SOMMEREN 2014. Epinion, på oppdrag fra Innovasjon Norge, 2014.

Datakilder

Del 1 - Markedsperspektivet

Hoteller og camping

- Inkluderer tall for norske og utenlandske fritidsreisende og forretningsreisende
- Data er hentet fra SSB sin overnattings- og fritidsboligstatistikk

Utleie

- Inkluderer tall for utleie gjennom plattformene Airbnb og Vrbo
- Data er hentet fra Airdna

Cruise

- Data er hentet fra kystdatahuset.no og kvalitetssikres av havnene

De tilreisendes
gjestedøgn

Forbruk

- Data er hentet fra Turistundersøkelsen til Innovasjon Norge

De tilreisendes
forbruk

Sysselsetting og verdiskaping

- Data er hentet fra Menons regnskapsdatabase
- Nasjonalregnskapstall
- Næringskryssløp fra SSB

Ringvirkninger

Del 2 - Næringsperspektivet

Økonomiske nøkkeltall for reiselivsnæringen

- Reiselivsnæringen er definert basert på et utvalg næringskoder som leverer produkter til tilreisende. Vi deler næringen opp i følgende fem bransjer:
 - overnatting
 - servering
 - opplevelser
 - transport
 - Formidling
- Analysen baseres på regnskapsdata fra Menons regnskapsdatabase. Databasen inneholder regnskapsinformasjon for alle foretak i Norge med plikt til å levere regnskap til Brønnøysundregistrene, og har blitt utviklet gjennom flere år.
- Vi bruker regnskapstall fra de lokale bedriftene i reiselivsnæringen for å se på den økonomiske utviklingen i den aktuelle kommunen/regionen.

